

1 JANUARI 1929.

AFLEVERING 9.

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en Dr. JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE:

J. HEIMANS, AMSTERDAM.

Dr. JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

Dr. JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

PRIJS PER HALFJAAR f 3.25.

IN EN OM DE SCHUILHUT.

I. OM DE SCHUILHUT.

NICO TINBERGEN en ik zijn dit voorjaar er verscheiden malen samen op uit getrokken, om zijn serie meeuwen- en stern-foto's te completeren, Nico fotografeerende en ik schuilhutten bouwend en heele dagen rondzwervend. Na een paar dagen voorbereidend kampeeren op de Beer, waarbij een strandpleviertje er aan moest gelooven, werd de uitrusting nog eens extra goed nagekeken en braken we op voor een zwerftocht over Texel, Vlieland en Terschelling, met als einddoel de kolonie kleine mantelmeeuwen op de Boschplaat. En, zooals op al mijn omzwervingen door ons land, hebben we ook nu weer aan alle kanten hulpvaardige en prettige mensen ontmoet.

Dat begon al op Texel. In plaats van te kampeeren aan de Koog, kwamen we terecht in het stroo van de Korenschoof, de groote model-boerderij midden in Eierland, waar de menschen ons tien dagen gastvrijheid verleenden en vol belangstelling met ons meeleeften.

De ligging was ideaal; de Korenschoof vormde het middelpunt van een cirkel met een straal van $\pm$ een kwartier fietsen, op welks omtrek lagen: de Muy, de

Slufter, de Bol, de Vuurtoren-duinen, de Slikken van de Eendracht en Waal en Burg, terwijl meerkoeten, dodaarzen, kluten en zwarte sterns een paar minuten van huis af broedden, in en om het Kil van Eierland.

De eerste dagen werden besteed aan de kokmeeuwen van Waal en Burg en de Eendracht, waar met behulp van een paar stokken en wat bij een boer geleende zakken een prachtige serie foto's werd gemaakt. We profiteerden van de excursie van Vogelbescherming, om oude kennis te hernieuwen en nieuwe kennissen op te doen, ikzelf leidde nog een excursie eenige dagen lang over het eiland, maar eindelijk waren we weer vrij en ons eigen heer en meester. De zwervtocht begon weer, de meer afgelegen hoekjes van Texel werden doorge-

Kokmeeuwenpaar bij het nest op „de Staart”.

Foto N. TINBERGEN.

snuffeld. Eerst stond de kluut op het programma. Vlak achter de Korenschoof lagen een paar nesten in een vlasakker. De vogels waren zoo gewoon geraakt aan de widders, dat ze niet eens meer van de eieren opstonden, als het onkruid uit de rand van het nest geplukt werd. Nico, met behulp van een blauwe kiel zwaar vermomd als wieder, kon daar dan ook net zooveel opnamen van de vogel maken, als hij wilde.

Tot zoover was alles prachtig gegaan, maar nu kwam de pech. Door de zware regens, die een paar dagen achtereenvolgens vielen, bleek het water in het Kil zoo gestegen te zijn, dat de kleine Zwarte Stern-kolonie weggespoeld was: noch van vogels, noch van nesten of eieren was meer iets terug te vinden en de dodaars wilde ook niet op het nest terug komen, hoewel Nico, prachtig verborgen in een

rietschelf, er een tijdlang bij lag te wachten. Ondertusschen baggerde ik met mijn broer door het Kil, van rietpol tot rietpol, zoo diep, als we met onze hooge laarzen maar durfden gaan. We vonden een achttal meerkoet-nesten, waterhoentjes en leege dodaars-nesten, de karekieten schetterden aan alle kanten om ons heen en langs de waterkant liepen angstige kluten en strandpleviertjes.

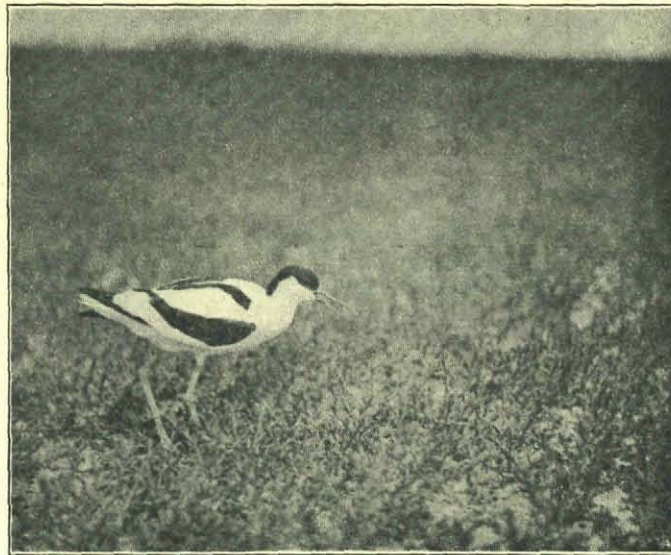
Toen nog een dag naar de Vuurtorenduinen bij de Cocksdorp. Drie nesten van torenvalken, de grauwe kiekendief, eksternesten in duindoorns en velduilen kwamen we er tegen, om nog te zwijgen van paapjes, leeuwerikken, piepers en ander klein grut.

Zoo hebben we dit jaar op Texel weer gedeelten leeren kennen, waar je anders eigenlijk nooit komt, minstens even mooi als de officieele broedplaatsen en van een dikwijls onvermoede vogelrijkdom.

Den elfden dag gingen we eindelijk naar Vlieland over. In het Eyerlandsche Gat dook een zeehond vlak voor ons op met een groote platvisch in zijn bek, die hij haast niet kon wegwerken. Ouwe Teeuw, de schipper van onze botter, greep al naar het zware geweer, dat in de kajuit lag, maar het dier was slim genoeg, om niet onder schot te komen.

Om 9 uur stonden we gepakt en gezakt op de Zuidpunt van de Vliehors, volgden het Noordzeestrand en het kleipaadje door de duinen langs het Posthuis en gingen kennis maken met den boschwachter, den heer Daalder. Tot halfdrie hadden we den tijd en de boschwachter was zoo vriendelijk in dien tusschentijd den bewoner van het Posthuis op te bellen om ons een eidereend-nest te wijzen. Om halfdrie stapten we aan boord van de „Vlieland” die ons midden op zee overzette op de boot Harlingen—Terschelling en bereikten zonder wederwaardigheden het Brandaris-eiland.

Ook daar gingen we direct door naar den boschwachter van Oost-Terschelling den heer Schol. De vergunning tot fotografeeren van den houtvester effende ons pad, maar we hadden nooit verwacht een dergelijke bereidwilligheid en mede-

De Kluut.

Foto N. TINBERGEN.

werking te vinden, als ons daar te beurt viel. De boschwachter offerde den heelen volgenden dag voor ons op om mee te gaan naar de Boschplaat en de twee bewakers daar, Kees Cupido en Tjaard Ruyg, wisten niet, wat al te doen, om ons behulpzaam te zijn. Drie nesten van de Kleine Mantelmeeuw werden ons gewezen, wijzelf ontdekten er nog twee bij, bij het mooist gelegen nest werd direct de schuilhut gegraven en 's middags stond fuscus voor het eerst in Nederland op de plaat.

Maar den volgenden morgen kwam de clou pas. 's Morgens vroeg had ik Nico in de schuilhut gestopt en was met Ruyg een ronde over de Plaat gaan

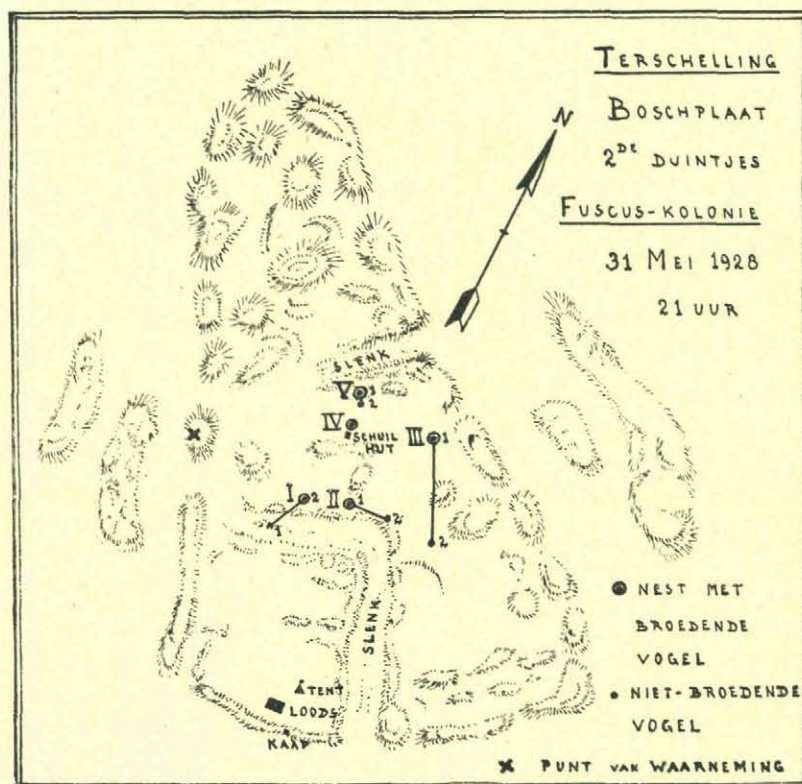
Het nest van de dodaars. Foto N. TINBERGEN.

maken, en toen ik om twaalf uur bij de hut terug kwam, kroop Nico er opgewonden onder vandaan en vertelde, dat de mantelmeeuw, die eerst eenige uren rustig vlak voor zijn neus had zitten broeden, gepaard was met een zilvermeeuw, en dat hij ze verscheidene malen samen bij het nest op de plaat had. Dat was een zeldzaam buitenkansje, maar aan den anderen kant noodzaakte het ons, nu ook de andere vier paren te gaan controleren, totdat we ook daarvan de beide vogels samen bij het nest gezien hadden. Nico was natuurlijk niet uit de schuilhut weg te slaan, dus die controle kwam op mijn hoofd neer. 's Middags begon ik er direct mee. Het viel niet mee. Het woei hard, het zand stoof van alle kanten om je heen en ik was erg slaperig, want ik had een

respectabele portie boonensoep naar binnen gewerkt, die Cupido voor ons gekookt had, zooals alleen een ex-scheepskok dat kan. Uren lang lag ik bij nest III en zag niets dan de rustig broedende fuscus op het nest en vlak er achter een zilvermeeuw, die zat te broeden op een nest met drie eieren, dat de bewakers eerst voor het fuscus-nest gehouden hadden. Een stelletje zeer komische scholteksters, die door den harden wind verhinderd werden te treden en een paar voedselzoekende leeuwerikken in de buurt van mijn schuilplaats zorgden voor afwisseling, maar van een tweede fuscus-exemplaar was niets te bespeuren.

's Avonds had ik beter resultaat. Ik controleerde, in mijn slaapzak gerold van 6 tot 9, of liever van 18 tot 21 uur, vanaf een plek, waar ik vier van de vijf

nesten in het gezicht had. De nesten I en II waren beiden bezet door een fuscus, nest III was voor mij onzichtbaar, maar was natuurlijk ook bezet door een broedende vogel, — later ontdekte ik, dat dit ook een paartje mantelmeeuwen was —, op nest IV, het nest, waar de schuilhut bij stond, zat de fuscus te broeden en hoewel nest V door de omringende helmbossen zelf voor mij niet te zien was, wist ik, door voorafgaande controle, dat ook daar een mantelmeeuw zat te broeden, terwijl no. 2 van dat paartje onder aan het heuveltje stond, waarop het nest lag. Nico had trouwens vanuit de schuilhut al geconstateerd, dat dit laatste nest

aan twee mantelmeeuwen toebehoorde. Verder stonden er ten Oosten van nest II nog twee mantelmeeuwen en nog één exemplaar op een duintopje ten Zuiden van nest I.

Het eerst kwam er leven bij nest I. No. 1, — hieronder versta ik steeds de bij het begin der waarneming broedende vogel — vloog een paar maal van het nest naar het exemplaar, dat er dichtbij op een duintopje stond en streek er telkens naast neer, om dan weer naar het nest terug te keeren. Ten slotte gingen ze samen op, om een zilvermeeuw te verjagen, die te dicht bij het toen

onbezette nest kwam, no. 2 streek bij het nest neer en no. 1 nam diens plaats in op den duintop: bij nest I behoort dus ook een paartje mantelmeeuwen.

Om 9 uur 's avonds, terwijl de vuurtoren van Ameland al begint te schitteren en het nog maar net mogelijk is mantel- en zilvermeeuwen te onderscheiden is de situatie als volgt:

Op de 5 nesten zitten 5 mantelmeeuwen, bij nest I hebben de nos. 1 en 2 elkaar juist afgelost, no. 2 van nest V staat vlak in de buurt van het nest en ten Oosten van nest II staan twee mantelmeeuwen, een normale en een zeer vaal gekleurd exemplaar, nu niet meer, zooals in het begin, vlak bij elkaar, maar op een afstand van een 100 meter van elkaar af. Het lijkt mij toe, dat deze twee geen paartje vormen, en ik geloof wel, dat ik vrij veilig mag veronderstellen, dat het de nos. 2 zijn van de nesten II en III. Den vorigen dag was trouwens de fuscus van nest I na de aflossing ook ongeveer naar dezelfde plek toegevlogen, waar deze beiden nu stonden en had daar een half uurtje toilet staan maken, alvorens in de richting van het Noordzeestrand te verdwijnen, zoodat op dat punt de mantelmeeuwen-„soos” schijnt te zijn, zooals we dat ook van de zilvermeeuwen kennen, de plaats, waar de op dat oogenblik niet broedende vogels uit den omtrek zich verzamelen.

Nu bleef dus nog over, uit te zoeken, bij welk nest het vale exemplaar behoorde en daar besteed ik mijn volgenden morgen aan, van 6 uur tot half elf. Ik ga bij nest III liggen en neem de broedende mantelmeeuw en de vlak er achter zittende zilvermeeuw in den kijker. Na een uurtje loopt plotseling de zilvermeeuw van het nest, naar een ander exemplaar, dat een 25 meter verder zich staat te poetsen. Dit exemplaar vliegt even later naar het nest en gaat zitten broeden. Dit is dus definitief een zilvermeeuwen nest en niet van de mantelmeeuw, zooals de bewakers eerst dachten. Dit is nu de tweede keer, dat ik zie, dat het initiatief voor de aflossing uitgaat van de broedende vogel, gisteravond bij nest I en nu hier weer.

Maar bij nest III zal ik nu iets anders zien gebeuren. Na eenigen tijd strijkt No. 2 in de buurt van het nest neer, loopt eerst wat terug, gaat zijn veeren zitten ordenen, loopt tenslotte recht op het nest aan en blijft vlak naast No. 1 staan. Deze drukt zich dieper in het nest en weigert het te verlaten, No. 2 wandelt nog wat in de buurt rond en verdwijnt eindelijk vliegend. Een geweigerde aflossing dus! Beide exemplaren van nest III zijn normaal gekleurde Kleine Mantelmeeuwen, het vale exemplaar zal dus waarschijnlijk bij nest II behooren, wat ook klopt met een waarneming van één der bewakers, dat ze op dat nest een zilvermeeuw hadden zien zitten. Wij zelf twijfelden eerst ook, of we hier met een zilver- of een mantel-meeuw te doen hadden, maar de gele pooten en de veel donkerder gekleurde snavel deden het tenslotte herkennen als fuscus.

Misschien zou het kunnen, dat deze vale meeuw reeds een kruisingsproduct is tusschen mantel- en zilvermeeuw en waar blijven we dan met onze sub-species-onderscheiding!

In deze kleine Terschelling-kolonie vinden we al: 5 ongeveer hetzelfde gekleurde exemplaren, het dichtst staande bij het intermedius-type, 1 zeer donker exemplaar, dat naar fuscus fuscus zweemde, 2 exemplaren waren vrij donker (waarvan één de met argentatus gepaarde) en één exemplaar was zeer licht en bezat ook veel fletser geel gekleurde pooten. Dit laatste individu werd ook al in 1927 door G. A. Brouwer in de kolonie waargenomen (zie *Ardea* 16.2).

Er is ook nog een zeer groote kolonie zilvermeeuwen en een kolonie sterntjes, er broeden eenige paartjes stormmeeuwen, een ontelbaar aantal scholeksters, wat strandpleviertjes — griltjes zeggen de Terschellingers — een aantal leeuwerikken en een enkel graspieper. Op het Noordzeestrand alarmeerden nog Dwergsterns, maar hiervan hebben we het broeden niet kunnen constateeren.

Tot slot staken we met de „Minister Kraus” naar Harlingen over, voeren langs Griend, waar een wolk vogels boven stond, en fietsten van Harlingen naar Stavoren door de prachtige Friesche weilanden heen, geel van de boterbloemen en rood van de zuring, vol grutto's en leeuwerikken. Nico was ziek en ik was doodmoe, maar we kwamen veilig thuis, met het voldane gevoel van ontdekkingsreizigers, die iets bijzonders meegemaakt hebben.

J. P. BOUMA.

II. IN DE SCHUILHUT.

Mijn vriend Jan Bouma en ik houden beide veel van kamperen, maar toen ons van 't voorjaar op Texel een plaatsje in het stro werd aangeboden, lieten we de tent opgevouwen in de fietstassen en maakten het ons in de grote schuur van „de Korenschoof” zo gemakkelijk mogelijk.

Van hier uit maakten we onze tochten. Dat kwam voor mij hierop neer, dat ik 's morgens naar de schorren achter de Eendracht fietste, met de waterlaarzen van Reyer Schaap naar een kokmeeuweneilandje waadde en daar in mijn schuilhut kroop. Reyer Schaap had me geholpen, van stokken, jute zakken en zeegras een fraaie hut te bouwen, vanwaar uit ik vijf dagen lang ongestoord kon waarnemen en fotograferen.

Behalve kokmeeuwen broedden er een tiental sternparen en drie scholeksters. Die scholeksters waren niet te vertrouwen, ik verdacht ze van eierroof, want herhaalde malen zag ik er een op verboden terrein bezig, met een razend chargerende stern boven zich.

Bij de kokmeeuwen gebeurde er in de morgenuren het meest. Dan werd er nog eens gevoerd, aan de nesten gebouwd, gepaard, gevlochten enz. Eens zat ik te kijken naar een stel, op een twintig meter van me vandaan. Het ♀ wilde eten hebben en liep achter het ♂ aan, maakte daarbij opwaartse kopbewegingen en streek het ♂ langs de snavel. Het ♂ stapte al driftiger op en neer en gaf tenslotte voedsel op, dat dadelik door 't ♀ verorberd werd. Daarbij keerde ze voor 't eerst haar kop mijn kant uit en toen zag ik, dat ze nog een grote witte bles